

Príloha č. 1

Stručná charakteristika územia Banskobystrického kraja

Banskobystrický kraj (BBK) je vidiecky, pomaly rastúci, viac stagnujúci, s nízkym stupňom pripravenosti na inovácie, priemerné atraktívny a nízko konkurencieschopný región SR mimo centra rozvojových aktivít EÚ a s možnosťou cezhraničnej spolupráce s Maďarskom.

Počtom 655 359 obyvateľov k 31.12.2014 sa Banskobystrický kraj zaraďuje na 5. miesto v rámci Slovenskej republiky s podielom 12,09 % na úhrne SR. Hustota osídlenia kraja 69,4 obyvateľov na km² je najnižšia spomedzi všetkých krajov. Prirodzený pohyb obyvateľstva sa už dlhodobo nachádza v záporných hodnotách. Od roku 1997 sa vykazuje celkový úbytok obyvateľstva kraja. Prirodzený úbytok obyvateľstva ovplyvňuje aj vekovú štruktúru obyvateľstva kraja, keď sa znižuje percentuálny podiel detí vo vekovej skupine do 14 rokov a rovnako klesá aj počet obyvateľov v produktívnom veku. Stúpa priemerný vek obyvateľstva, ktorý k 31.12.2014 bol 40,56 roka a za desaťročie stúpol takmer o 3 roky. V kraji sa výrazne prejavuje proces starnutia obyvateľstva.

Nezamestnanosť v BBK je dlhodobo najvyššia v SR, v roku 2014 dosiahla hodnotu 18,3 %. Len dva okresy kraja majú nižšiu mieru nezamestnanosti ako je priemerná miera nezamestnanosti SR – Banská Bystrica a Zvolen. V rámci SR je z okresov dlhodobo najvyššia nezamestnanosť v okrese Rimavská Sobota (viac ako 31 %). Ďalšie okresy – Veľký Krtíš, Lučenec a Poltár sa dlhodobo nachádzajú v prvej desiatke okresov s najvyššou mierou nezamestnanosti SR. Kraj má vysoký počet dlhodobo nezamestnaných a vysokú nezamestnanosť absolventov škôl, pričom sa už dlhodobo prejavuje nedostatok kvalitatívne technicky vzdelanej pracovnej sily pre ťažiskové odvetvia priemyslu kraja – hlavne strojárstvo a drevospracujúci priemysel.

Najviac zamestnaných v kraji bolo v priemysle (28,3 %), vo veľkoobchode a maloobchode (13,85 %), vo verejnej správe (11,63 %) a v školstve (11,39 %). Dlhodobo výrazne klesá zamestnanosť v poľnohospodárstve a lesníctve (pokles o 13,82 % oproti r. 2009) a v oblasti školstva (pokles o 13,05 % oproti roku 2009). Najvyšší každoročný nárast zamestnanosti je dlhodobo zaznamenaný v oblasti veľkoobchodných a maloobchodných služieb a opravy motorových vozidiel (nárast o 54,12 % oproti roku 2009).

Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov v r. 2014 dosiahol hodnotu 338 tis. osôb – t. j. 51,6 % obyvateľov kraja, zamestnanosť v kraji dosiahla len 42,1 % - t. j. 276 tis. osôb. Priemerná nominálna mesačná mzda bez podnikateľských príjmov dosiahla v roku 2013 výšku 779 € a bola nižšia ako priemer SR o 5,8 % (najnižšia po Prešovskom a Nitrianskom kraji). Miera rizika chudoby za posledné desaťročie vykazuje stúpajúcu tendenciu, kedy v roku 2013 dosiahla hodnotu 15,6 % čo predstavuje nárast o 3 % oproti roku 2007.

Školstvo v BBK je charakterizované rozvinutou sieťou všetkých typov škôl, ktorých regionálne rozmiestnenie odráža tak potreby pri zabezpečovaní výchovy a vzdelávania detí predškolského a školopovinného veku, ako aj potreby prípravy na povolanie v sieti stredných a vysokých škôl. V zriaďovateľskej pôsobnosti BBK bolo k 31.12.2014 60 škôl a 3 samostatné školské zariadenia (ďalej len ŠZ) s právnou subjektivitou. V roku 2014 sa transformovali: SŠ Banská Štiavnica, SŠ Brezno a SŠ Rimavská Sobota. Zrušené boli: Obchodná akadémia Krupina, Gymnázium M. Bela Zvolen, SOŠ Slovenská Ľupča Príboj. V roku 2014 bol poskytnutý príspevok z rozpočtu BBK 38 neštátnym školským zariadeniam. V školách a školských zariadeniach pracovalo spolu 2 903 zamestnancov, z toho 2 121 pedagogických a 782 nepedagogických.

Zdravotná starostlivosť v kraji je zabezpečovaná sieťou všetkých typov zdravotníckych zariadení. BBK má 9 nemocníc s poliklinikou regionálneho charakteru s lôžkovou kapacitou 2001 postelí, 1 fakultnú nemocnicu s poliklinikou s lôžkovou kapacitou 901 postelí, 1 detskú fakultnú nemocnicu s poliklinikou s lôžkovou kapacitou 97 postelí, 1 psychiatrickú nemocnicu s počtom 260 postelí, 8 polikliník z toho 2 rezortné a 5 špecializovaných zariadení. V kraji sa ďalej nachádzajú 2 zdravotné strediská, 3 hospice, 4 liečebne, 33 agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti, 47 sídiel záchrannej zdravotnej služby, 36 ambulancií lekárskej služby prvej pomoci, 38 zariadení

spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek a 222 verejných lekární a výdajní zdravotníckych pomôcok. V Banskobystrickom kraji sa nachádza 6 prírodných liečebných kúpeľov (Brusno, Číž, Dudince, Kováčová, Sliač, Sklené Teplice - najviac spolu s Prešovským krajom) a Špecializovaný liečebný ústav Marína Kováčová. V týchto zdravotníckych zariadeniach je poskytovaná primárna, sekundárna, následná a lekárenská starostlivosť.

V Banskobystrickom kraji sa v porovnaní s ostatnými kraji SR stavia najmenej bytov zo všetkých krajov Slovenska. V r. 2014 predstavovali dokončené byty len cca 6,3 % z bytov z celkovo postavených v SR. Bolo dokončených 943 bytov, čo je o 78 menej ako v prechádzajúcom roku. Na 1000 obyvateľov kraja pripadlo 2,44 bytu, pričom priemer SR je 2,76 bytu. V bytových domoch sa v r. 2014 dokončilo v 573 bytov, čo je o 7 bytov menej ako v r. 2013, čo predstavuje 5,71 % podiel v rámci SR. Index rastu oproti r. 2007, kedy sa dokončilo len 580 bytov (5,38 % podiel SR), je 1,35.

Hospodárske výsledky BBK odrážajú jeho dlhodobu sa zhoršujúce postavenie v porovnaní s ostatnými kraji SR. Tento nepriaznivý vývoj potvrdzujú aj sledované ukazovatele, ktorých hodnoty sú v BBK v porovnaní s ostatnými kraji najnepriaznivejšie resp. 2. najhoršie v SR (po Prešovskom kraji). Napriek miernemu zvýšeniu absolútnych hodnôt niektorých ukazovateľov v roku 2014 sa v BBK stav výraznejšie nezlepšil v žiadnej oblasti ekonomiky. V celkovom objeme vytvoreného regionálneho HDP patrí kraju dlhodobu druhé najnižšie miesto v SR po Prešovskom kraji, pričom v r. 2013, za ktorý je tento údaj Štatistickým úradom SR vyhodnotený, mu patrí posledné miesto. Jeho percentuálny podiel z celkového HDP SR sa znižuje. V r. 2013 predstavoval len 8,83 % celoslovenského HDP, pričom v r. 2008 to bolo 9,12 %. Oproti roku 2008 sa HDP v kraji zvýšil o 5,23 %, pričom HDP v SR vzrástlo až o 8,62 %. V porovnaní s Prešovským krajom, ktorý ho v r. 2013 predstihol, vzrástol objem HDP Prešovského kraja oproti roku 2008 až o 12,2 %. Objem HDP na obyvateľa Banskobystrického kraja v parite kúpnej sily je taktiež 2. najnižší v SR (po Prešovskom kraji) a v r. 2013 dosiahol len 72,71 % priemeru SR, pričom v r. 2008 to bolo 75,36 %. Pre porovnanie - v Prešovskom kraji sa podiel HDP na obyvateľa zvýšil.

V tvorbe hrubej pridanej hodnoty je BBK na poslednom mieste v SR, pričom index jej rastu voči roku 2007 patrí k najnižším z ostatných krajov. Priemerné hodnoty ostatných ekonomických ukazovateľov skôr stagnujú ako sa zvyšujú a intenzita rastu výroby je v BBK zo všetkých krajov SR najnižšia.

BBK dosahuje vo všetkých produkčných odvetviach v porovnaní s ostatnými kraji horšie výsledky. Najhoršie je na tom priemysel. V roku 2000 bol podiel BBK na tržbách za vlastné výkony a tovar v priemysle v rámci SR 8,4 %, v r. 2011 to bolo už len 5,0 % (pokles až o 40 %, kým napr. v Prešovskom kraji sa tento podiel znížil len o 1,5 %), v r. 2013 to bolo už len 4,6 %. Kým ostatné kraje už v r. 2013 buď prekročili úroveň tržieb priemyslu predkrízového obdobia, resp. dosiahli úroveň roku 2008, v BBK sú ešte stále tržby v priemysle približne o 8 % nižšie ako v r. 2008. O nízkej úrovni svedčí aj produktivita práce z tržieb za vlastné výkony a tovar priemyslu, kde kraj dosahuje po Prešovskom kraji 2. najnižšiu produktivitu práce, ktorá v roku 2013 dosiahla len 45,5 % podiel priemeru SR a oproti roku 2008 sa znížila až o 11,3 %.